

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Навчально-науковий інститут української філології та журналістики
Кафедра української мови

Дипломна робота
магістра

з теми: **ЕМОТИВНА ЛЕКСИКА У ТВОРЧОСТІ ВОЛОДИМИРА ЛИСА**

Виконала:

здобувач другого (магістерського) рівня вищої
освіти Ukr 1-M 22 групи
галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності
014 Середня освіта
(Українська мова і література)

Радзівон Софія Тарасівна

Керівник:

Беркешук І. С. , кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови

Рецензент:

Починок Л.І., кандидат філологічних наук, доцент
кафедри історії української літератури та
компаративістики

Кам'янець-Подільський – 2023 рік

ЗМІСТ

Вступ	3
Розділ I. Емоції як об’єкт вивчення лінгвістики.....	6
1.1. Поняття та категоризація емоцій	6
1.2. Дослідження емоцій в галузі лінгвістики. Виникнення емотіології	10
1.3. Емотивний концепт і емотивна концептосфера	13
Висновки до I розділу	18
Розділ II. Лінгвістична репрезентація емотивних концептосфер у	
художніх творах Володимира Лиса	20
2.1. Емотивність мови в художніх творах автора	20
2.2. Взаємозв’язок між емотивами та основними темами / ідеями твору	28
2.3. Мовні засоби вираження позитивних емоцій	30
2.4. Мовні засоби вираження негативних емоцій	42
Висновки до II розділу	63
Розділ III. Методика навчання розуміння емоцій в художньому творі	65
3.1. Характеристика вправ на розвиток вміння ідентифікації емоцій в художньому тексті та можливі труднощі при їх виконанні	65
3.2. Експериментальне підтвердження ефективності розробленої методики для навчання учнів розуміння емоцій в художньому тексті	70
Висновки до III розділу	76
Висновки	78
Список використаної літератури.....	82
Список використаних джерел	87

ВСТУП

Емоції – це особливий клас психічних процесів та станів, пов'язаних з інстинктами, потребами, мотивами, які відображаються у формі безпосереднього переживання (задоволення, радість, гнів та ін.)

Досліджувати емоції почали ще за часів Стародавніх Греції та Риму. Такі мислителі як Платон, Аристотель, Демосфен та інші намагалися розгадати таємниці людської природи. В наш час дослідженню емоцій приділяється особлива увага. Насамперед це пояснюється новітніми відкриттями у галузях медицини та психології.

Особливо важливого значення набуває дослідження емоцій в галузі лінгвістики, оскільки доведено, що людина здатна виражати на письмі не лише почуття, а й відносини. Дослідженням вираження емоцій займається емотіологія.

Емотіологія – лінгвістична наука, що вивчає механізми мовного вираження емоцій людини, мовної номінації, інтерпретації емоцій як об'єктивної сутності мовця та слухача. В цій сфері працювало та працюють багато вчених, найвідомішими з яких є Е. Сепір, М. Бреаль та ін.

У галузі лінгвістики емоції репрезентуються в складі емотивних концептів та концептосфер, вербалізація яких в художній літературі залишається на сьогодні важливим напрямком дослідження таких наук, як перекладознавство, психолінгвістика, когнітивна лінгвістика та ін.

Емоційні концепти мають особливу значимість і цінність для створення емоційної картини світу, що «малюється» за допомогою концепту. Будучи невід'ємним компонентом духовної культури, емоції, при всій своїй універсальності, проявляють у різних мовах певну специфіку вербалізації, обумовлену властивим мовцям суб'єктивністю інтерпретації навколишньої дійсності, що становить безсумнівний інтерес для лінгвістики.

Актуальність даної теми роботи полягає у тому, що репрезентація емоцій творчості Володимира Лиса недостатньо вивчена, залишаються відкритими багато питань репрезентації емотивних концептів у романах українського автора, а тому

нинішня робота присвячена дослідженню вербалізації базових емоцій творчості письменника та розробці вправ для навчання репрезентації емоцій.

У вітчизняному мовознавстві тема розробки комплексу вправ, які могли б бути використані для навчання репрезентації емоцій студентів чи учнів старших клас спеціалізованих шкіл, не піднімалася, що зумовлює наукову **новизну дослідження**.

Мета магістерської роботи: визначити маркери емотивних концептосфер базових емоцій – страху, гніву, радості та печалі у творчості Володимира Лиса та розробити комплекс вправ для навчання визначення цих маркерів у художньому тексті та тлумачення емоцій.

Відповідно до поставленої мети в роботі формулюються і вирішуються наступні завдання.

1. Описати різні підходи до тлумачення емоцій та їх класифікацій.
2. Дати визначення поняттям «концепт» та «концептосфера», а також «емотивний концепт» і «емотивна концептосфера».
3. Визначити основні маркери концептосфер базових емоцій – сорому, гніву, печалі, страху, радості.
4. Дати характеристику емотивності мови творів Володимира Лиса.
5. Порівняти емотивну лексику різних творів письменника.
6. Визначити яку роль зіграли емотиви у створенні авторського стилю письменника.
7. Розробити методику для навчання учнів розумінню базових емоцій, репрезентованих в українській літературі, зокрема у творчості Володимира Лиса.
8. Експериментально перевірити ефективність комплексу розроблених вправ.

Об'єктом дослідження виступають емотиви у романах Володимира Лиса “Століття Якова”, “Соло для Соломії”, “Іван і чорна пантера”, “Стара холера” та “Діва млинища”.

Предмет дослідження – емоційно забарвлені тексти Володимира Лиса.

Матеріалом дослідження є: книги Володимира Лиса, методична література, словники, література, у якій досліджувалося питання емотивності, визначалися фонетичні, лексичні та граматичні маркери емотивних концептів.

Для досягнення поставленої мети були використані наступні **методи**: описово-класифікаційно-порівняльний; комунікативно-прагматичний, необхідність використання якого випливає з детального вивчення мовних і позамовних чинників, що визначають семантичний зміст засобів вербалізації невербальних компонентів комунікації та їх прагматичну зумовленість; дефініційний, що забезпечує можливість виявлення закріплених у мовному узусі засобів номінації невербальних компонентів комунікації; елементи статистичного методу (операції угруповання, складного механізованого зведення і графічного зображення), метод експерименту, порівняльний метод, який використовується для аналізу емотивності творів Володимира Лиса.

Теоретична значущість роботи полягає в тому, що дослідження робить внесок у подальший розвиток лінгвістики емоцій української мови, розширює існуючі уявлення про репрезентацію емоцій, досліджує емотиви в художніх текстах Володимира Лиса.

Практична цінність роботи полягає у тому, що результати дослідження можуть бути використані у курсах лінгвістики емоцій, стилістики, психолінгвістики, а також застосовуватися у спецкурсах для навчання студентів ідентифікувати емоції в текстах Володимира Лиса.

Апробація роботи. Основні теоретичні положення та результати дослідження з теми магістерської роботи були використані для участі у конференціях, які проходили у Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка 2022-2023 навчальних років.

Структура роботи. Магістерська робота складається з вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

ВИСНОВКИ

1. Емоції виступають засобом оцінки внутрішніх метаболічних потреб живих істот та їх сатисфакції і з'явилися вони в процесі еволюції.

У психології емоцію розуміють як цілісну реакцію особистості, яка включає не лише психічний компонент – переживання, але і специфічні фізіологічні зміни в організмі, які відбуваються разом із психологічними процесами та позначаються на зовнішньому вигляді та поведінці людини.

Дослідження емоцій бере свій початок с давніх часів – першу спробу пояснення процесу виникнення емоцій робили давньогрецькі мислителі – Аристотель та Платон, а першу класифікацію емоцій людини розробили в Стародавньому Китаї.

2. Спроби розробки універсальної класифікації емоцій робилися багатьма дослідниками. Запропоновані ними класифікації різко відрізнялися кількістю категорій, числом емоцій, та самим підходом до розрізнення почуттів та емоцій.

На початку ХХ століття була висунута теорія про те, що між емоціями і мовою існує зв'язок, а тому емотивна сфера стала предметом дослідження лінгвістів, серед яких були Шарль Балі, Мартін Бреаль, Ван Гінекен.

Становлення лінгвістики емоцій як самостійної дисципліни відбулося у 70-х – 80-х роках ХХ століття і важливу роль в цьому процесі відіграла Волгоградська лінгвістична школа.

3. Об'єктом дослідження лінгвістики емоцій виступає емотивний концепт – ментальна одиниця, яка репрезентує універсальні та культурно-специфічні уявлення про емоції і почуття, які містяться крім лексичного значення в образній уяві, асоціаціях, конотаціях одиниць, які вербалізують емотивний концепт. В структурі емотивного концепту можна виділити наступні аспекти: поняттєвий (що відображає структуру дефініцій), образний (який репрезентує асоціації і конотації), ціннісний (де розглядаються ціннісні домінанти концепту) та значимий (який визначає місце концепту). Емотивні концепти об'єднуються в емотивні концептосфери, яких виділяють чотири відповідно до кількості базових емоцій – концептосфери радості, смутку, гніву, страху та сорому.

Кожна концептосфера визначається наявністю певних маркерів, за допомогою яких можна ідентифікувати емоцію в тексті. Ці маркери можуть представляти всі мовні рівні: синтаксичний, лексичний та граматичний.

4. Емотивна мова автора робить твори більш живими, виразним та здатним викликати в читача різноманітні емоції. Щоб досягти цього Володимир Лис використовує: експресивність, описовість, метафори та порівняння, ритм та інтонацію, які передаються на письмі з допомогою різних лексичних прийомів. Емотивна мова є потужним інструментом для письменника, оскільки вона дозволяє передати не тільки інформацію, але і емоційний стан, створюючи таким чин усі провідні теми та ідеї творів взаємопов'язані з емотивною лексикою, яка у них використовувалася.

Взаємозв'язок емотивів, ідей та тем утворює комплексну та емоційно насичену структуру твору, яка може глибоко впливає на читачів. Також саме це є важливою ознакою авторського стилю письменника. ом власний, неповторний стиль.

5. Дослідники вербалізації емоцій виділяють чотири емотивні концептосфери, які характеризують емотивну картину світу. Це – радість, страх, смуток і гнів. Кожна концептосфера має свої маркери репрезентації, на всіх рівнях мовлення – граматичному, лексичному та фонетичному. Проявлятися ці маркери можуть в різних ступенях – більш та менш інтенсивних.

У межах кожної емотивної концептосфери можна виділити основну та другорядну емотивну лексику.

Концепт *радості* найчастіше репрезентується у творах за допомогою ядерних та периферійних ознак. Базовими номінантами концепту можна виділити лексеми *радість* і *щастя*, які репрезентують ядерні ознаки концептосфери. Крім того до мовних ознак концепту радості відносять деривативи ядерних лексем - *радість*, *веселоці*, *сміх*, *веселий*, *радісний*, *смішний*, *радісно*, *весело*, *смішно*, які відносяться до периферійних.

6. Аналіз лексичних одиниць, які вживаються в художніх текстах для позначення емоції гніву показав, що ця емоція найчастіше репрезентується за допомогою наступних одиниць концептуального поля: *лютий*, *роздратований*, *злий*.

Аналізуючи частотність вживання лексичних одиниць можна визначити інтенсивність емоції.

7. В емотивній концептосфері печалі теж можна виділити ядерні та периферійні маркери. Лексема *сму́тку* представляє ядро емотивного поля концепту, однак у якості прикметника для вираження цього концепту найчастіше вживається лексема *сумний*. До периферійних можна віднести синонімічні до печалі емоції, які мають різний ступінь вираження (депресивний, засмучений, невеселий тощо).

Емотивна концептосфера страху репрезентується за допомогою ядра концепту – лексеми *страх* та її похідних.

У сучасній мові категоріально різні аспекти одиниці *страху* фіксуються похідними словотвірними одиницями.

8. Дослідники вважають, що *сором* не входить до списку базових емоцій, а відноситься до списку емоцій самоусвідомлення. Такі емоції утворюються від вираження хороших чи поганих фактів про себе. Емоція *сорому* виникає, коли Я (self) чи щось відносно до Я (self) оцінюється з негативної сторони.

Сором зазвичай репрезентується через особисту інтерпретацію події. Володимир Лис емоцію сорому зображає найчастіше з допомогою прислівників, дієслів та прикметників, рідше дієприслівників та дієприкметників.

Вміння розрізняти маркери емотивних концептів в художньому тексті допомагає провести повний аналіз, зрозуміти інтенцію автора. Для цього був розроблений комплекс вправ для учнів, який сприяє формуванню емотивної компетенції.

9. Використання емотивів є своєрідним "підписом" письменника, який робить його стиль неповторним. Читач може впізнати автора за його специфічним підходом до вираження емоцій. Автор зазвичай описує емоційний стан кожного персонажа своїх книг, а не описує тотальний настрій в компанії або ж передає емоційну картину через загальний опис природи. З допомогою емотивів автор викликає у читача позитивні або ж негативні емоції, а книга, що викликає хоч якісь емоції є хорошою. Саме тому любителі української літератури захоплюються творчість письменника, а його роман "Століття Якова" став кращою книгою десятиліття.

Емотиви вносять емоційну родзинку до стилю письменника, роблячи його творчість більш особистою та пам'ятною для читачів.

10. У процесі дослідження процесу навчання учнів розуміння емоцій в художньому тексті була розроблена методика навчання та план-конспект заняття, за яким можна формувати в учнів більш глибоке розуміння та знання про емотивну лексику..

Ефективність розробленої методики перевірена експериментом, який проводився серед учнів 11 класу Соломнянського ліцею. Перед початком експерименту було визначено рівень сприйняття тексту, який виявився недостатнім, потім студентам був запропонований розроблений комплекс вправ для навчання розуміння емоцій в художніх текстах.

Результат показав, що учні, які навчилися в ході заняття визначати маркери емотивних концептів та ідентифікувати емоції, краще аналізують текст, вміють визначати емоції – їх причину, тривалість та інтенсивність та прогнозувати подальший розвиток емоційного стану персонажів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Літвіновська І.А., Ханецька Н.В. Дослідження впливу емоцій на стан особистості. *Молодий вчений*. 2017. №11. С. 806–809.
2. Дяченко О.А. Психологія. Емоції і почуття. URL: <https://vseosvita.ua/library/statta-psihiologia-emocii-i-pocutta-172466.html> (дата звернення 18.10.2023).
2. Кузенко Г.М. Емоціональні висловлювання як об'єкт наукових досліджень. *Матеріали науково-практичної конференції.*, 2003. № С. 110– 118.
3. Емоції та почуття : веб-сайт. URL:<http://nkkep.com/wp-content/uploads/2020/11/GRS-21-IV-Pry-roda-10.11.20.pdf> (дата звернення 18.10.2023).
4. Чабаненко В.А. Стилїстика експресивних засобів української мови: монографія. Запоріжжя: ЗДУ, 2002. 351 с.
5. Сингаївська І.В. Визначення та вплив емоційного стану особи на кримінальну відповідальність під час учинення вбивства та завдання тяжких тілесних ушкоджень. *Вчені записки ТНУ імені І. Вернадського*. 2021. №6. С. 93–98.
6. Кузьменко В.В., Боняк В.А., Сердюк І.А. Теоретичні основи соціальних наукових проєктів античності : навч. посіб. Дніпро : ДДВУС, 2020. 96 с.
7. Кахонова О.П. Історія психології: від античності до початку ХХ століття : навч. посіб. Київ : НВП «Інтерсервіс», 2016. 253 с.
8. Бенькевич Г.А. Витоки емоцій (екскурс в античність): соціокультурний аспект. *Вісник Харківського університету імені В.Н. Каразіна. Теорія та історія журналістики*. 2018. №13. С. 4–9.
9. Добко Т.Б. Св. Тома Аквінський про остаточну мету людського життя в «Сумі Теології». URL: <file:///C:/Users/admin/Downloads/1997-Article%20Text-3817-1-10-20150428.pdf> (дата звернення 31.10.2023).
10. Михайлишин У.Б. Теоретико-методологічні основи визначення емоційних станів у сучасній психології. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/51876/1/94-Chapter%20Manuscript-5080-1-10-20210302.pdf> (дата звернення 01.11.2023).

11. Теорія диференціальних емоцій. URL: http://4ua.co.ua/psychology/vb3ac78b5d53b88421316d37_0.html (дата звернення 04.11.2023).
12. Коляденко О.О. Семантична структура номінантів концепту СТРАХ: аналіз синонімічних рядів . *Українська мова у XXI столітті: традиції і новаторство* : тези доп. учасників всеукр. лінгв. форуму молодих учених, (м. Київ, 21–23 квіт. 2010 р.). Київ, 2010. С. 215–217.
13. Гоменюк Г.А. Метафора в структурі складника концепту гніву. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/54968/57-Gomeniuk.pdf?sequence=1> (дата звернення 08.11.2023).
14. Меркулова Ю.В. Емоції і почуття : навч. посіб. Одеса : ОДУСВС, 2016. 23 с.
15. Селігей П.О. Внутрішня форма назв емоцій в українській мові : автореф. ди с. ... канд. філол. наук : 10.02.01 . Київ, 2001. 23 с.
16. Малиненко О.Є. Принципи добору мовного матеріалу у дослідженні емотивних концептів-опозицій. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2013. №4. С. 263–267.
17. Сліпецька В.Д. Олександр Потебня і лінгвістика емоцій. URL: <file:///C:/Users/admin/Downloads/6666-Article%20Text-13435-1-10-20161112.pdf> (дата звернення 30.10.2023).
18. Коляденко О.О. Термінопоняття “емоційний концепт” у лінгвістиці. *Мова і культура*. 2017. №20. С. 257 – 265.
19. Мац І. І. Різновиди емоцій та способи їх вербалізації (на матеріалі англійської мови). URL: <http://eprints.zu.edu.ua/3511/1/03miiesv.pdf> (дата звернення: 08.10.2023).
20. Кольцова О. С. Функціонування поняття «Емоційний концепт» у сучасній лінгвістичній парадигмі. *Закарпатські філологічні студії*. 2018. №19. С. 150–155.
21. Словник української мови: в 11 т/ред. вид.: І. К. Білодіда. Київ: Наукова думка, 1977. Т. 8. С. 8-18. URL: <http://sum.in.ua/> (дата звернення: 01.11.2023).

22. Огар А. Суперечливі аспекти поняття "концепт". *Проблеми гуманітарних наук. Філологія*. 2013. №32. С. 242-252. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pgn_fl_2013_32_20 (дата звернення: 01.10.2023).
23. Кольцова О. С. Функціонування поняття «Емоційний концепт» у сучасній лінгвістичній парадигмі. *Закарпатські філологічні студії*. 2018. №19. С. 150–155.
24. Іващенко В.Л. Семантика ментальності концепту. *Мовознавство*. 2008. №1. С. 37-43.
25. Пархоменко Н.О. «Концепт «бідність» в німецькій фразеологічній картині світу» : магістерська ди с. ... магістра філол. наук: 18.01.2012. Київ, 2019. 117 с.
26. Мартинова О.М. Особливості вираження емоційних станів персонажів сучасної англійської літератури невербальними URL: <http://eprints.zu.edu.ua/867/1/04momlnz.pdf> (дата звернення 28.10.2023).
27. Белова А.Д. Категоризація та концептуалізація знання в теоретичній та прикладній лінгвістиці. *Лінгвістика ХХІ століття: нові дослідження і перспективи. Філологічні науки*. Київ, 2008. № 4. С. 26–36.
28. Алефіренко М.Ф. Теоретичні питання фразеології. Харків: Вид-во Вища школа, 1987. 134 с.
29. Дяченко О.А. Психологія. Емоції і почуття. URL: <https://vseosvita.ua/library/statta-psihologia-emocii-i-pocutta-172466.html> (дата звернення 18.10.2023).
30. Вільчинська Т.П. Розвиток концептосфери сакрального в українській поетичній мові ХVІІ–ХХ століття: автореф. ди с. ... д-ра філол.наук : 10.02.01. Київ, 2009. 12 с.
31. Прагматика емоційного та емотивного дискурси//*Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики*. 2005. №7. – С. 58-63.
32. Лелет І.О. Емоційність та емотивність: взаємозв'язок та розмежування понять//*Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2021. №49. С. 106–109.
33. Правопис префіксів пре-, при-, прі-. URL: <https://litmisto.org.ua/?p=12587> (дата звернення 03.10.2023).

34. Гамзюк М.В. Емотивний компонент значення у процесі створення фразеологічних одиниць (на матеріалі німецької мови) : монографія. Київ : Вид. центр КНЛУ, 2000. 256 с.

35. Ольхович-Новосадок М.М. Концептосфера радість у пареміях англійської, української та польської мов. *Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences*. 2020. №38. С. 44–47.

36. Гнезділова Я.В. Функціональний аспект емоційного та емотивного дискурсів: зіставний аналіз. *Філологічні науки*. 2003. №6. С. 113–120.

37. Шамаєва Ю. Ю. Когнітивна структура концепту “радість” (на матеріалі англійської мови) : автореф. ди с. ... канд. філол. наук : 10.02. Харків, 2004. 20 с.

38. Як виражають позитивні та негативні емоції. URL: <https://psychologdcpp.in.ua/2020/04/17/%D1%8F%D0%BA-%D0%B2%D0%B8%D1%80%D0%B0%D0%B6%D0%B0%D1%82%D0%B8-%D0%BF%D0%BE%D0%B7%D0%B8%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D1%96-%D1%82%D0%B0-0%BD%D0%B5%D0%B3%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D1%96-%D0%B5%D0%BC/> (дата звернення: 30.10.2023).

39. Емоція. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%95%D0%BC%D0%BE%D1%86%D1%96%D1%8F> (дата звернення: 01.11.2023).

40. Гамзюк М.В. Онтологічні основи емотивності фразеологічних одиниць. *Вчені записки Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського*. 2009. №4 (1). С. 10-18 с.

41. Репрезентація концепту радість пареміологічними засобами німецької й англійської мов. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/7862/1/58.pdf> (дата звернення: 03.11.2023).

42. Дорменєв В. Понятійний складник концепту «радість» у німецькій та англійських мовах. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2014. №5. С. 75–79.

43. Малярчук О.В. Емоційний концепт щастя: етимологічні та структурні характеристики. *Вісник Житомирського державного університету. Філологічні науки*. 2014. №2. С. 132–138.

44. Коротич, К.В. Любов, щастя та страх у тоталітарній мовній картині світу (про функціонування емотивної лексики в українській радянській пресі). *Закарпатські філологічні студії*. 2019. №11. С. 16–21.

45. Любов – емоція, пристрасть або турбота про людей? URL: <http://www.god.in.ua/?p=8802> (дата звернення 12.11.2023).

46. Емоційний стан (кохання) URL: <https://referatss.com.ua/work/emociijnij-stan-kohannja> (дата звернення 12.11.2023).

47. Кононенко В. Концепти українського дискурсу : монографія. Київ-Івано-Франківськ : ПНУ, 2004. 126 с.

48. Шахновська І. І., Кондратьєва О. В. Відтворення англійської емоційно маркованої лексики українською мовою (на матеріалі українських перекладів англомовної драми). *Фаховий та художній переклад: теорія, методологія, практика* : зб. наук. праць. Київ: Аграр Медіа Груп, 2015. С. 330–334.

49. Коляденко О.О. Лексико-семантична репрезентація концепту “страх” в українській наївній та наукових картинах світу : ди с. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Національна академія наук України. Інститут української мови. Київ. 2018. 219 с.

50. Сидоренко О.Б. Психологічні особливості переживання сорому у ранньому дорослому віці//*Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2021. №4 С. 74–77.

51. Ніколаєва С. Ю., Методика викладання іноземних мов в середніх навчальних закладах: навч. посіб. Київ : Ленвіт, 2002. 328 с.

52. Єрмоленко С. Я. Методика навчання лексики та фразеології на засадах лінгводидактичного принципу наступності. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету*. Педагогічні науки. Запоріжжя, 2016. № 2. С. 103–109.

53. Гірняк О.Г. Емоція гніву у сучасній емотивній лексиці: теоретичний аспект. *Науковий вісник Львівського державного університету безпеки життєдіяльності «Львівський філологічний часопис»*. 2019. № 5. С. 30–34.

54. Мартинова О.М. Особливості вираження емоційних станів персонажів сучасної англійської літератури невербальними URL: <http://eprints.zu.edu.ua/867/1/04momlnz.pdf> (дата звернення 28.10.2023).

55. Долинський Є. Конструювання системи вправ для формування мовленнєвих навичок посібника електронного курсу «Моя Франція» URL: [https://lib.iitta.gov.ua/9522/1/%D0%A1%D0%A2%D0%90%D0%A2%D0%AF%D0%94%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%A7%D0%B5%D1%80%D0%BD%D1%96%D0%B2%D1%86%D1%96_%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%81%D1%82%D1%80%D1%83%D1%8E%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B8_%D0%B2%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2\(1\).pdf](https://lib.iitta.gov.ua/9522/1/%D0%A1%D0%A2%D0%90%D0%A2%D0%AF%D0%94%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%A7%D0%B5%D1%80%D0%BD%D1%96%D0%B2%D1%86%D1%96_%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%81%D1%82%D1%80%D1%83%D1%8E%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B8_%D0%B2%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2(1).pdf) (дата звернення 18.11.2023).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

56. Лис В. С. Століття Якова. Харків: Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2011. 240 с.

57. Лис В. С. Соло для Соломії. Харків : Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2013. 368 с.

58. Лис В. С. Іван і Чорна Пантера. Харків : Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2012. – 320 с.

59. Лис В. С. Стара холера. Харків : Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2018. 272 с.

60. Лис В. С. Діва млинища. Харків : Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2016. 368с